

पश्चिम सेती र सेती नदी-६ (SR-6) जलविद्युत परियोजना विकास सम्बन्धी श्वेतपत्र

नेपाल सरकार
लगानी बोर्डको कार्यालय

भाद्र २०७९

१. पृष्ठभूमि

जलविद्युत आर्थिक वृद्धि र आर्थिक रूपान्तरणको एक महत्वपूर्ण साधन हो । नेपालमा ऊर्जाको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको जलविद्युतको कूल सम्भावित उत्पादन क्षमता ८३,००० मेगावाट भएता पनि वित्तीय तथा प्राविधिक रूपमा ४२,००० मेगावाट सम्भाव्य रहेको छ । नेपालमा विद्युत विकास वि.सं. १९६८ देखि सुरु भएता पनि हालसम्म सञ्चालनमा रहेका जलविद्युत आयोजनाहरूको कुल जडित क्षमता २०६६ मेगावाट^१ रहेको छ । विद्युत विकासको उच्च सम्भावना र त्यसको तुलनामा जलविद्युत परियोजनाहरूबाट यथेष्ट आर्थिक तथा सामाजिक लाभ लिन नसकेको अवस्था रहेको छ ।

सन् २०१८ मा ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयले जारी गरेको श्वेतपत्रमा उल्लेख भए अनुसार आगामी पाँच वर्षमा विद्युत खपत ७०० युनिट (किलोवाट घण्टा) र दश वर्षभित्र १५०० युनिट (किलोवाट घण्टा) पुऱ्याउने साथै आगामी १० वर्ष भित्रमा आन्तरिक खपतका लागि विद्युत उत्पादन १५००० मेगावाट पुऱ्याउने र त्यसमध्ये ५ देखि १० प्रतिशत विद्युत अन्य वैकल्पिक श्रोतबाट प्राप्त हुने उल्लेख छ । आ.व. २०७९/०८० को बजेटमा विद्युत खपत ४०० युनिट (किलोवाट घण्टा) पुऱ्याउने लक्ष्य रहेको छ । पन्ध्रौँ योजना (२०७६/७७-२०८०/८१), ले जलविद्युत उत्पादन ५,८२० मेगावाट तथा विद्युत खपत ७०० युनिट (किलोवाट घण्टा) पुऱ्याउने साथै नवीकरणीय ऊर्जाको खपत ७ प्रतिशत बाट १२ प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ । पछिल्ला आवधिक योजनाहरूमा ऊर्जा क्षेत्रले उच्च प्राथमिकता पाउँदै आएको र सरकारी, निजी तथा सामुदायिक लगानीका साथै विदेशी लगानीमार्फत् जलविद्युत क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने प्रयास भइरहेको छ ।

परियोजना विकासका लागि सार्वजनिक-निजी एवं निजी लगानी आकर्षित गर्न सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी ऐन, २०७५ तथा सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी नियमावली, २०७७ प्रचलनमा रहेको छ । ऐनको दफा ८ को व्यवस्थालाई हेर्दा लगानी सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने अधिकार लगानी बोर्डमा रहेको छ । यसका अतिरिक्त दफा ८ को खण्ड (ख) अनुसार सार्वजनिक-निजी साभेदारी वा निजी क्षेत्रबाट कार्यान्वयन हुने परियोजनाको छनौट गर्ने वा गराउने अधिकार बोर्डलाई प्रदान गरिएको छ । त्यसैगरी सोही दफाको खण्ड (ङ) अनुसार विशेष प्राथमिकताका परियोजनाहरूको रूपमा कार्यान्वयन गर्न बोर्डले छनौट गरेका साथसाथै कुनै परियोजना वार्तामार्फत् परियोजनाको विकास, निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने गरी विकासकर्तासँग सम्झौता गर्ने गराउने अधिकार बोर्डमा नै रहेको देखिन्छ । ऐनको दफा ४ ले परियोजना कार्यान्वयनको व्यवस्था गरेको छ । उक्त दफाको उपदफा (१) को खण्ड (छ) अनुसार २०० मेगावाट भन्दा बढी क्षमताका जलविद्युत

^१ <https://www.doed.gov.np/license/54>

लगायतको ऊर्जा परियोजना समेत बोर्डबाट कार्यान्वयन हुने कानूनी व्यवस्था देखिन्छ । पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनालाई लगानी बोर्डको मिति २०६९/०२/१३ मा सम्पन्न पाँचौँ बैठकको निर्णय बमोजिम लगानी बोर्डको क्षेत्राधिकारमा ल्याइएको थियो ।

पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेशस्थित डोटी, बैतडी, डडेल्धुरा र बझाङ्ग जिल्लामा र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना प्रस्तावित पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनाभन्दा तल्लो तटीय क्षेत्र (डोटी र अछाम जिल्ला) मा अवस्थित हुने गरी पहिचान भएको जलाशययुक्त जलविद्युत परियोजना हो । राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा सूचीकृत पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना विकासका लागि विगत करिब ४ दशकदेखिको प्रयासले सार्थकता प्राप्त गर्न नसकिरहेको परिप्रेक्ष्यमा लगानी बोर्डको ४७औँ बोर्ड बैठकले परियोजना विकास तथा लगानीको मोडालिटीका सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक अध्ययन समिति गठन गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

यस श्वेतपत्रले पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना विकासका लागि विगतमा भएका प्रयासहरू, पश्चिम सेती तथा सेती नदी-६ (SR-6) जलविद्युत परियोजना सम्बन्धमा गठित अध्ययन समितिका सिफारिश, लगानी बोर्ड तथा मन्त्रपरिषद्बाट परियोजना विकास सम्बन्धमा भएका निर्णयहरू, तथा भावी मार्गचित्र समेत प्रस्तुत गरेको छ ।

२. विद्यमान विद्युत उत्पादन, प्रसारण तथा विद्युत बजारको उपलब्धता

पश्चिम सेती र सेती नदी-६ संयुक्त जलविद्युत परियोजना सम्बन्धमा गठित अध्ययन समितिको जेष्ठ २०७९ को प्रतिवेदन अनुसार संचालनमा रहेका जलविद्युत आयोजनाहरूको कुल जडित क्षमता १९७० मेगावाट, स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूद्वारा प्रवर्द्धित नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग विद्युत खरिद विक्री सम्झौता (PPA) सम्पन्न भएका आयोजनाहरूबाट करिब ४८३९ मेगावाट, तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरणको सन् २०३० सम्मको विद्युत उत्पादन योजना अनुसार जम्मा ४३४९.२ मेगावाट गरी कूल जम्मा करिब ११,१५० मेगावाट उत्पादन क्षमता हुने देखिएको छ र विद्युत उत्पादनको अधिकांश हिस्सा जलविद्युत क्षेत्रले ओगटेको छ । यद्यपि हालको विद्युत विकासको अवस्था/ नेपाल विद्युत प्राधिकरण लगायतका सरकारी निकायहरूबाट भैरहेका परियोजना निर्माणको अवस्थालाई व्यवहारिक रूपमा मध्यनजर गर्दा ८४०० मेगावाट (स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूबाट उत्पादित विद्युत समेत गरी) सम्म विद्युत सन् २०३० सम्ममा उत्पादन हुन सक्ने देखिन्छ । जल तथा ऊर्जा आयोग र नेपाल विद्युत

प्राधिकरणले ७.२ प्रतिशत कूल गार्हस्थ उत्पादन वृद्धिदरको Reference Scenario मा आधारित रही गरेको प्रक्षेपणमा सन् २०३० मा विद्युतको Peak Demand क्रमशः करिब ११,१०० मेगावाट र ६,९०० मेगावाट रहने देखिन्छ। तथापि कुल गार्हस्थ उत्पादनमा उच्चतहको वृद्धिदर अर्थात् ९.२ प्रतिशत भएमा अथवा ७.२ प्रतिशत रहने अवस्थामा विद्युत खपतमा नीतिगत हस्तक्षेप हुन सकेको खण्डमा भने विद्युत माग, आपूर्तिको तुलनामा बढी हुन जाने देखिन्छ।

सुदूरपश्चिम तथा कर्णाली प्रदेशमा निर्माणाधीन आयोजनाहरूको स्थिति हेर्दा भने सन् २०३० सम्ममा निजी क्षेत्र तथा नेपाल सरकार मातहतका निकायबाट गरी कूल १०७४ मेगावाट विद्युत उत्पादन हुने देखिन्छ तर सो अवधिमा ती प्रदेशहरूको उच्चतम माग बिन्दू (Peak Demand) कूल ३७० मेगावाट (सुदूरपश्चिम-२५०, कर्णाली- १२० मेगावाट)^२ हुने देखिएकोले उत्पादित विद्युत ती प्रदेशहरूमा सम्पूर्ण रूपमा खपत हुन सक्ने देखिदैन।

२.१ क्षेत्रीय विद्युत बजारको सम्भाव्यता

दूत गतिमा आर्थिक विकास गरिरहेका भारत र बंगलादेश जस्ता छिमेकी मुलुकहरू नेपालबाट उत्पादन हुने जलविद्युतको आकर्षक बजार बन्न सक्ने देखिन्छ। यी क्षेत्रीय बजारहरूमा विद्युत बजारको अवस्था (Current Market Scenario) को अध्ययनको लागि आर्थिक वर्ष २०१९/२०^३ सम्मको तथ्यांकलाई आधार मानिएको छ।

२.२ भारतीय विद्युत बजारको सम्भाव्यता

- भारतीय ऊर्जा बजारको ठूलो हिस्सा (६० प्रतिशत बढी) अनवीकरणीय जीवाशेष ऊर्जा (Fossil fuel) ले ओगटेको, जलविद्युतको हिस्सा करिब १२ प्रतिशतमात्र रहेको।
- भारतमा सौर्य र वायु ऊर्जाको समग्र ऊर्जा उत्पादनमा ठूलो योगदान रहेको हुँदा जलविद्युत परियोजना बाट उत्पादन हुने विश्वसनीय ऊर्जाको आवश्यकता देखिन्छ। हालै सम्पन्न भएको जलवायुसम्बन्धी COP-26 सम्मेलनमा भारतले नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोगलाई प्राथमिकता दिने गरी सन् २०३० सम्ममा ५०० GW ऊर्जा नवीकरणीय स्रोतहरूबाट उत्पादन गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेको छ जसमध्ये जलविद्युत करिब ७४^४ GW रहेको छ। हाल नवीकरणीय ऊर्जा (सौर्य, वायु, बायोमास/cogeneration, Waste to Energy,

² Projected Peak Demand from the Distribution System/Rural Electrification Masterplan for Nepal

³ COVID-१९ ले आर्थिक गतिविधिमा असर गर्दा विद्युतको समग्र मागमा असर गर्न सक्ने भएकोले आर्थिक वर्ष २०१९/२० भन्दा पछिका आर्थिक वर्षहरूको विद्युतको मागलाई आधार नमानिएको

⁴ Draft report on optimal generation capacity mix for 2029-30, February 2019, GOI, Ministry of Power, Central Electricity Authority

जलविद्युत) का स्रोतहरूबाट कूल ऊर्जा (करिब ४०० GW) को करिब ३९ प्रतिशत (करिब १५७ गिगावाट) उत्पादन भइरहेको छ, जसमध्ये जलविद्युत परियोजनाहरूको कूल जडित क्षमता ५१,५७२^५ मेगावाट रहेको छ। तसर्थ नेपालका जलविद्युत परियोजनाहरूबाट उत्पादन गरिने ऊर्जाले भारतको नवीकरणीय ऊर्जा मागलाई परिपूर्ति गर्नमा सघाउ पुऱ्याउन सक्ने देखिएको छ।

- भारतमा गर्मीयामका वर्षा हुने महिनाहरूमा ऊर्जाको उच्च माग रहने देखिएको। नेपालमा वर्षायाममा ऊर्जा उत्पादन उच्च हुने हुँदा भारतको उच्च माग (विशेष गरेर साँझको समयमा भारतमा सौर्य ऊर्जाले विद्युतको माग परिपूर्ति गर्न नसक्ने) सम्बोधन गर्न सघाउ पुऱ्याउन सकिने।
- Central Electricity Authority, India ले आ.व. २०२९/३० सम्ममा जीवाशेष ऊर्जा (Fossil fuel) को हिस्सा ३६ प्रतिशतमा झार्ने तथा करिब ६००० मेगावाट जलविद्युत छिमेकी मुलुकहरूबाट आयात गर्ने लक्ष्य राखेको।^६
- South Asia Regional Initiative/Energy's (SARI/E) / तथा IRADE ले सन् २०१७^७ मा गरेको अध्ययनले भारतले आफ्नो जलविद्युत सम्भाव्यता पूर्ण रूपमा उपयोग गरेको खण्डमा समेत विद्युत आयात गर्दा वित्तीय रूपमा हितकर हुने देखाएको।

३. पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना विकास सम्बन्धमा विगतका प्रयासहरू

पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना दुवै एउटै नदी बेसिनमा लगभग ५० किलोमिटर (कि.मि.) को दूरीमा रहने देखिन्छ। पश्चिम सेती र सेती नदी-६ संयुक्त जलविद्युत परियोजना साँसँगै निर्माण हुन सकेको खण्डमा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको पश्चिम सेती परियोजनाको उपलब्ध हेड तथा पूर्ण डिस्चार्जलाई उपयोग गर्दा बढी विद्युत उत्पादन गर्न सकिने अवधारणा (सेती नदी-६ परियोजनाको जडित क्षमता करिब ४५० मेगावाटसम्म हुन सक्ने लगानी बोर्डको कार्यालयले गरेको संक्षिप्त अध्ययनको आँकलन रहेको) परिकल्पना गरिएको थियो। जसबाट दुई परियोजनाको गरी कुल १२०० मेगावाट हाराहारी विद्युत उत्पादन हुन सक्ने उक्त अध्ययनले देखाएको थियो। साथै दुई परियोजनाहरूलाई संयुक्त

⁵ <https://powermin.gov.in/en/content/power-sector-glance-all-india>

⁶ Report on optimal Generation Capacity Mix for 2029/30 – Central Electricity Authority, India

⁷ Economic Benefits from Nepal-India Electricity Trade, SARI/EI and IRADE, 2017

रुपमा एउटै विकासकर्ताबाट विकास गराउन सकिने सम्भाव्यताको खोजी गर्न सकिने सो अध्ययनको निष्कर्ष रहेको बुझिन्छ ।

पश्चिम सेती तथा सेती नदी करिडोरमा उत्पादित विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण ग्रीड तथा अन्तरदेशीय विद्युत प्रसारण लाइनमार्फत् निर्यात व्यापार सहज तुल्याउन चैनपुर-बनलेक-न्यू अत्तरीया १५० किमी लम्बाई तथा ४०० केभी क्षमताको प्रसारण लाइन निर्माण गर्न भारत सरकारको सहूलियतपूर्ण ऋण (लाइन अफ क्रेडिट) परिचालन गर्न दुवै देशबीच सरकारी तहमा प्रारम्भिक सहमति जुटिसकेको छ । यसरी लगानीको स्रोत सुनिश्चित भएसँगै राष्ट्रिय प्रसारण ग्रीड कम्पनी लिमिटेडमार्फत् कार्यान्वयन हुने यस प्रसारण लाइन परियोजना सेती करिडोरका विद्युत् उत्पादन परियोजनाका लागि प्रमुख संवाहक बन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

३.१ पश्चिम सेती

- पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना सुरुवातमा फ्रेन्च कम्पनी Sogreah Consultants ले सन् १९८०-८१ मा अध्ययन गरेको थियो ।
- सन् १९९० मा तत्कालीन जलस्रोत मन्त्रालय र अष्ट्रेलियन कम्पनी SMEC बीच MoU भएको र नेपाल सरकार र सो कम्पनीबीच जुन २७, १९९७ मा परियोजना सम्झौता सम्पन्न भएको थियो । सम्झौता अनुरूप वित्तीय व्यवस्थापन सम्पन्न गर्नुपर्ने समयावधि पटक-पटक थप गरिए तापनि SMEC ले परियोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन सम्पन्न गर्न असमर्थ रहेकोले नेपाल सरकारले परियोजनाको सम्झौता सन् २०११ मा खारेज गरेको थियो ।
- नेपाल सरकारले २९ फेब्रुअरी, २०१२ मा चिनियाँ विकासकर्ता CTGI सँग MoU गरेको र लगानी बोर्डको पाँचौँ बैठकको निर्णय बमोजिम यस मातहतमा आप्णशचात् विकासकर्तासँग अगस्ट २०१२ मा अर्को समझदारी (Minutes of Meeting, MoM) गरेको थियो । CTGI ले जटिल भौगर्भिक अवस्था, नदी प्रवाहमा आएको कमी, परियोजना ७५० मेगावाट क्षमतामा निर्माण गर्दा वार्षिक उपयोग समय थोरै हुने अवस्था र यसबाट प्राप्त हुने प्रतिफल दर थोरै हुने हुनाले प्रचलित “विद्युत खरिद निर्देशिका” अनुसारको विद्युत खरिद दरमा परियोजना निर्माण सम्भाव्य नहुने जनाउँदै नेपाल सरकार समक्ष परियोजना वित्तीय रुपमा सम्भाव्य नदेखिएको जानकारी दिएको थियो ।
- चीनको सवैभन्दा ठूलो जलविद्युत प्रवर्द्धक कम्पनी CTGI तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरणबीच नोभेम्बर २०१७ मा सहमति भई joint venture मा कम्पनी स्थापना गर्ने सहमति भएतापनि कार्यान्वयन हुन नसकेको ।
- तत्पश्चात लगानी बोर्डमार्फत् सन् २०१९ को लगानी सम्मेलनका क्रममा लगानीकर्ता समक्ष परियोजना विकासका लागि आह्वान भएकोमा सम्भावित लगानीकर्ताबाट Expression of Interest (EoI) प्राप्त भएको तर आशयपत्र मूल्याङ्कनको क्रममा बोर्डबाट माग भएको कागजात पेश गर्न नसकेको ।

३.२ सेती नदी-६

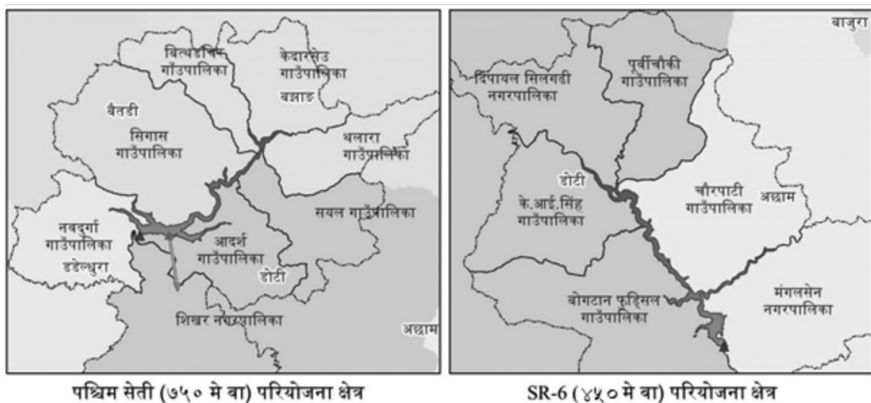
- Himalayan Power Consultants (HPC) द्वारा सन् १९८७ मा गरिएको प्रारम्भिक अध्ययनले जलाशयको अधिकतम जलसतह (FSL) समुद्री सतहबाट ६०३ मिटर (masl) रहने गरी ६४२ मेगावाटको जलाशययुक्त परियोजना प्रस्ताव गरेको थियो। JICA को १९९३ को मास्टर प्लान अध्ययनले HPC को अध्ययनलाई विस्तृतीकरण गरेको थियो। विद्युत विकास विभागले हाल परियोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको कार्य सम्पन्न गरी स्वीकृत गरिसकेको छ भने उक्त अध्ययन प्रतिवेदनले FSL ५२० मिटर (masl) मा रहँदा ३०९ मेगावाट जडित क्षमता रहने गरी प्रस्ताव गरेको छ।
- JICA ले गरेको अध्ययनबाट २१० मि. अग्लो बाँध रहने गरी परियोजना निर्माण गरिएमा ६४२ मेगावाट विद्युत उत्पादन हुने देखिए तापनि दिपायल र साफेबगर बजार डुवान क्षेत्रमा पर्ने हुँदा बाँधको उचाइ घटाउन उचित हुने तर त्यसो गर्दा परियोजनाको जडित क्षमता करिब ३०० मेगावाट मात्र हुन जाने लगानी बोर्डको कार्यालयले दोस्रो लगानी सम्मेलन सन् २०१९ को पूर्वाद्धमा गरेको संक्षिप्त अध्ययनले देखाएको र सोही अध्ययनबाट यस परियोजनालाई पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनासँगै निर्माण गर्न सकिएमा माथिल्लो परियोजनाले निर्माण गर्ने जलाशय र अन्य संरचनाको फाइदा सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाले समेत पाउने हुँदा सो परियोजनाको जडित क्षमता र परियोजना प्रतिफल दुवैमा वृद्धि हुन सक्ने ठहर गरेको थियो।

३.३ परियोजनाको अनुमानित लागत

प्रस्तावित ७५० मेगावाट जडित क्षमताको जलाशययुक्त पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनाको कुल लागत लगभग १३२० मिलियन अमेरिकी डलर अनुमान गरिएको छ। ४५० मेगावाट क्षमताको सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाको अनुमानित लागत ८०० मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ।

३.४ परियोजनाको सम्भावित प्रभाव क्षेत्र

प्रस्तावित ७५० मेगावाट जडित क्षमताको जलाशययुक्त पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनाबाट घना आवादी भएका बस्तीहरू जस्तै बागथला, देउरा, रायल प्रभावित हुने देखिएको र परियोजनाको निर्माण गर्दा बभाङ्गको देउरा बजार सहित माथिल्लो तटीय क्षेत्र डुवानमा पर्न जाने देखिन्छ। पश्चिम सेती तथा सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाहरूको विकासबाट सुदूरपश्चिम क्षेत्रको समग्र विकासमा योगदान पुग्नेछ साथै यी परियोजनाहरूको regulated flow बाट कैलाली र बर्दियाको सिंचाई प्रणालीलाई फाइदा पुग्नुको साथै बाढीको प्रभावले तल्लो तटीय क्षेत्रहरूमा हुने धनजनको क्षति रोकथाम गर्न सहयोग हुनेछ। सडक तथा राजमार्गको सुधार र निर्माणले यस क्षेत्रमा कृषि, रोजगार, शिक्षा र स्वास्थ्यमा सहज पहुँच गराई आर्थिक विकास र गरिवी न्यूनीकरणमा योगदान गर्नेछ।

३.५ परियोजना विकासबाट अर्थतन्त्रमा हुने योगदान

सुदूरपश्चिम प्रदेशको बहुआयामिक गरीबी सूचांक ०.१०५ रहेको जुन औसत राष्ट्रिय सूचांक (०.०७४) भन्दा कमजोर रहेको छ^८ । त्यसैगरी सुदूरपश्चिम प्रदेशको मानव विकास सूचांक (HDI) तथा प्रतिव्यक्ति ऊर्जा खपत (Per Capita Energy Consumption) औसत राष्ट्रिय सूचकहरूको तुलनामा निकै कम रहेको छ । लामो समयदेखि चर्चामा रहेको पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनाको विकासका क्रममा परियोजनासँग सम्बन्धित पूर्वाधारहरूको विकास, प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रोजगारीको सिर्जना, शिक्षा र स्वास्थ्यको हालको अवस्थामा सुधार हुने साथै सो क्षेत्रको सामाजिक आर्थिक अवस्थामा सकारात्मक परिवर्तन हुन सक्ने देखिन्छ ।

- पश्चिम सेती र सेती नदी-६ बाट नेपाल सरकारले लगभग १६७ अर्ब नेपाली रुपैयाँ बराबर रोयल्टी र कर पाउनेछ । सरकारले प्राप्त गरेको रोयल्टी प्रभावित क्षेत्रको विकासमा परिचालन हुनेछ ।
- यी परियोजनाहरू विकास भएमा यसले सुदूरपश्चिम क्षेत्रमा अरु परियोजनाको विकासमा सहयोग गर्नेछ ।
- परियोजनाको विकास क्रममा धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन नियमावली, २०७३ को परिच्छेद-३ को ९(४) मा भएको व्यवस्था बमोजिम स्थानीय तथा प्रभावित क्षेत्रका जनतालाई तोकिएको शेयर स्वामित्व उपलब्ध गराउने प्रावधानका साथै परियोजना विकासबाट हुनसक्ने अन्य प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष फाइदाहरू समेत हुने देखिन्छ ।
- सुदूरपश्चिमको समग्र विकासमा यो परियोजना रूपान्तरणकारी हुनसक्ने देखिन्छ ।

^८ https://npc.gov.np/images/category/MPI_Report_2021_for_web.pdf

४. परियोजना विकासका विगतका प्रयासहरूबाट प्राप्त अनुभव

- आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सडक तथा पूर्वाधार संरचना जस्ता लोककल्याणकारी क्षेत्रमा प्रत्येक आर्थिक वर्षमा ठूलो धनराशी खर्च गर्नु पर्ने भएकाले एक खर्ब रुपैयाँ भन्दा बढी लागत अनुमान भएका जलाशय तथा अर्ध जलाशययुक्त ठूला परियोजना नेपाल सरकारबाट निर्माण गर्नको लागि स्रोत व्यवस्थापन चुनौतीको रूपमा रहेको ।
- ठूला परियोजनाहरूको विकासका लागि आवश्यक जग्गा प्राप्ति, प्रभावित क्षेत्रहरूको पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना लगायतका अन्य सामाजिक प्रभावहरूको न्यूनीकरणका लागि नेपाल सरकारको आर्थिक (आवश्यक परेमा) तथा अन्य सम्बन्धित सहजीकरणमा संलग्नता/प्रतिबद्धता आवश्यक हुने जसले गर्दा विकासकर्ताको जोखिम कम हुने, जलाशय तथा अर्धजलाशययुक्त परियोजनाको प्रभावित/डुवान क्षेत्र तुलनात्मक रूपमा बढी हुने सन्दर्भमा सामाजिक चुनौतीहरू थप जटिल हुनसक्ने भएकोले यसमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने ।
- लगानी बोर्डबाट सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा परियोजना विकासका लागि आशयपत्र/प्रस्ताव आह्वान गर्ने विकल्पमा जाँदाको बखतमा प्रस्तावको लगानी क्षमता, बजार सुनिश्चितता, स्थानीय शेयरका अवसर, सोही किसिमका परियोजना विकासका अनुभव लगायतका प्रावधानहरू स्पष्ट उल्लेख भएको हुनुपर्ने ।
- परियोजना विकासकर्ता चयनका क्रममा सम्भाव्य विकासकर्ताहरू समक्ष पहुँचको अपरिहार्यता देखिएको ।
- परियोजना विकासमा विदेशी लगानी आकर्षित हुने अवस्थामा विदेशी मुद्रामा विद्युत खरिद-बिक्री सम्बन्धी व्यवस्थाहरू तथा हेजिङ्ग लगायतका सुविधाहरूको माग हुनसक्ने हुँदा सो तर्फ ध्यान पुऱ्याइनु पर्ने ।
- परियोजनासम्मको पहुँच मार्ग, प्रसारणलाइन जस्ता आधारभूत पूर्वाधारहरू मूलतः राज्यको दायित्व भित्र पर्ने हुँदा सोलाई परियोजना लागतमा समावेश नगरिएको अवस्थामा वित्तीय रूपमा परियोजनाको आकर्षण बढ्न सक्ने ।
- विगतका प्रयासहरूको अनुभवबाट ठूला जलविद्युत परियोजनाहरूको सन्दर्भमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणामा वैदेशिक लगानी परिचालन गरी परियोजना विकासको कार्य निजी विकासकर्ताको तुलनामा सरकारी स्वामित्वका निकाय मार्फत् गर्दा परियोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन, ऊर्जा बजारको सुनिश्चितता र परियोजना व्यवस्थापन लगायत कार्यमा सहजता हुने देखिएको ।

५. परियोजना विकासका मोडल

सम्माननीय प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको अध्यक्षतामा २०७८ असार ७ मा बसेको लगानी बोर्डको ४७औं बैठकले राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक अध्ययन समिति गठन गरेको थियो ।

उक्त अध्ययन समितिले तोकिएको कार्यादेश अनुसार परियोजना विकासका विभिन्न विकल्पमा अध्ययन गरेको थियो । समितिले विद्युत उत्पादन, प्रसारण तथा विद्युत बजारको उपलब्धता समेतलाई आधार बनाई परियोजना विकासका लागि देहायका विकल्पहरूमा केन्द्रित रही अध्ययन गरेको थियो ।

- १) नेपाल सरकारको पूर्ण लगानीमा परियोजना विकास र निर्माण गर्ने ।
- २) विशिष्टीकृत परियोजना कार्यान्वयन इकाई (Special Purpose Vehicle) स्थापना गरी परियोजना विकास तथा निर्माण गर्ने ।
- ३) सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा परियोजनाको विकास तथा निर्माण गर्ने ।

अध्ययन समितिको प्रतिवेदनले नेपालमा ठूला जलविद्युत परियोजनाहरूको निर्माणको लागि लगानीको उपयुक्त विकल्पको रूपमा विगतका अनुभवहरूबाट सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणामा परियोजना विकासको मोडल उपयुक्त विकल्प हुने उल्लेख गरेको थियो । सार्वजनिक-निजी साभेदारी मोडलमा परियोजना विकासका लागि निम्न आधारहरू समेत प्रस्तुत गरिएको थियो ।

- स्वदेशी निजी क्षेत्रको पुँजी परिचालन गर्न साथै प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी भित्र्याउन सकिने ।
- सुख्खायाममा नदी प्रवाहमा आधारित परियोजनाहरूबाट हुने ऊर्जा उत्पादन उल्लेखनीय रूपमा कम हुने हुँदा स्वदेशमै उपयोग गर्न सकिने सम्भावना हुने र वर्षायाममा उत्पादन हुने ऊर्जा क्षेत्रीय बजारमा निर्यात गर्ने विकल्प समेत रहने ।
- परियोजनाको विद्युत बजारको अधिकतम जोखिम जस्तै विद्युत खरिदकर्ताको सुनिश्चितता, प्रसारणलाइन पूर्वाधारहरू व्यवस्थापन जस्ता पक्षहरू विकासकर्ता स्वयंले बहन गर्न सक्ने ।
- सरकारले परियोजनाको लागि वार्षिक बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने अवस्था नरहने र परियोजनाको लागि विनियोजन गर्नुपर्ने बजेट अन्य विकास निर्माणका कार्यमा उपयोग गर्न सकिने ।
- परियोजनासँग सम्बन्धित स्वदेशी तथा वैदेशिक ऋणको भार सरकारले बहन गर्नुपर्ने अवस्था नरहने ।
- सरकारको परियोजनामा उल्लेखनीय लगानी तथा आर्थिक योगदान बिना नै रोयल्टी, राजस्व लगायत आर्थिक फाइदाहरू प्राप्त गर्ने ।

- नेपाल सरकारलाई परियोजना विकास तथा कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित विविध जोखिमहरू जस्तै करार व्यवस्थापनका जटिलता, परियोजना तोकिएको अवधि तथा लागतमा समापन हुन नसक्ने जस्ता जोखिम बहन गर्नु नपर्ने ।
- परियोजनाको Concession Period पश्चात् परियोजना सम्पूर्ण रूपमा नेपाल सरकारको स्वामित्वमा आउने ।
- परियोजनाहरूको विकासका लागि विदेशी लगानी र ऋणको व्यवस्थापन विकासकर्ता आफैले गर्ने ।

६. परियोजना विकासका सम्बन्धमा पछिल्लो विकासक्रम

सम्माननीय प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले मिति २०७८/१२/१८ (१ अप्रिल २०२२) देखि भारतको भ्रमण गर्नुभएको थियो । उक्त भ्रमणका क्रममा नेपाल र भारत सरकारबीच २ अप्रिल २०२२ मा दुई देशका प्रधानमन्त्रीज्यूहरूको समुपस्थितिमा दुवै राष्ट्रको सहकार्यमा ऊर्जा परियोजनाको विकास, अन्तरदेशीय प्रसारणलाइन पूर्वाधारको विकास, परस्पर लाभ, बजारको माग र दुवै देशका विद्यमान नियम बमोजिम हुने गरी दुवै देशका ऊर्जा बजारमा उचित पहुँचको व्यवस्था गरी द्विदेशीय ऊर्जा व्यापार, सहकार्यमा राष्ट्रिय ग्रीडको सञ्चालन तथा नवीन प्रविधि र सूचनाको आदानप्रदानमा संस्थागत सहकार्यको लागि India-Nepal Joint Vision Statement on Power Sector Cooperation मा सहमति भएको थियो । भ्रमणका क्रममा सम्माननीय प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले जलविद्युत् (जलाशययुक्त परियोजना सहित) लगायत नवीकरणीय ऊर्जाका परियोजनाहरूमा भारतीय कम्पनीहरूलाई लगानी गर्न आह्वान गर्नुभएको थियो ।

- भारतका सम्माननीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी बुद्धजयन्तीको पावन अवसरमा मे १६, २०२२ (२०७९/०२/०२) मा लुम्बिनी भ्रमणमा नेपाल आउनुभएको र सोही अवसरमा नेपाल र भारतका दुवै प्रधानमन्त्रीज्यूहरूले स्वच्छ ऊर्जाको रूपमा जलविद्युत परियोजनाको महत्वपूर्ण भूमिका हुने र जलविद्युतको क्षेत्रमा सार्वजनिक-निजी साझेदारी (PPP) मा परियोजना विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेको बारे उल्लेख गर्नु भएको थियो । यसका साथै सम्माननीय प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले NHPC जस्ता भारतीय कम्पनीहरूलाई पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना विकास गर्न आह्वान गर्नुका साथै भारतसँग द्विपक्षीय दीर्घकालीन विद्युत व्यापार सम्झौता गर्नको लागि अनुरोध गर्नुभएको थियो ।

- सम्माननीय प्रधानमन्त्री तथा लगानी बोर्डका अध्यक्ष श्री शेरबहादुर देउवाको अध्यक्षतामा मिति २०७९ जेठ २३ मा बसेको लगानी बोर्डको ५१औं बैठकले पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाको विकास तथा लगानीको खाका तयार गर्ने प्रयोजनका लागि गठन गरिएको अध्ययन समितिले पेश गरेको सिफारिस सहितको प्रतिवेदन आवश्यकता अनुसार कार्यान्वयन गर्दै जाने साथै NHPC Limited, Government of India Enterprise ले उक्त परियोजना वार्ताद्वारा कार्यान्वयनका लागि दिएको निवेदनका सम्बन्धमा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद् समक्ष निर्णयका लागि सिफारिस गरेको थियो ।
- परियोजना विकासका सन्दर्भमा मिति २०७९/२/३१ मा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्बाट तल उल्लेख भए बमोजिमका लगायत निर्णय भएको थियो ।
 - पश्चिम सेती तथा सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना विकास गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन गर्न गठित अध्ययन समितिको प्रतिवेदन तथा बोर्डको बैठकको निर्णयको आधारमा उक्त परियोजनाहरू वार्ताद्वारा कार्यान्वयन गर्न सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी ऐन, २०७५ को दफा २९ को उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृत गरिएको ।
 - NHPC Limited, Government of India Enterprise Sector 33, Faridabad (“प्रस्तावक”) बाट प्राप्त ७५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना तथा ४५० मेगावाट क्षमताको सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना वार्ताद्वारा कार्यान्वयन गर्ने निवेदन सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी ऐन, २०७५ को दफा २९ को उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृत भएको ।
 - सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी ऐन, २०७५ को दफा २९ को उपदफा (२) को प्रावधानअनुरूप प्रस्तावकसँग वार्ता गरी समझदारीपत्रको मस्यौदा तयार गरी स्वीकृतिका लागि लगानी बोर्ड समक्ष पेश गर्ने कार्यादेशसहित लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको संयोजकत्वमा एक वार्ता टोली गठन गरेको थियो ।
 - समितिलाई प्राप्त कार्यादेश बमोजिम NHPC Limited सँग २०७९ असार १० देखि असार ३० सम्म विभिन्न चरणमा भएका वार्ताबाट परियोजना विकासका लागि तयार गरिएको समझदारीलाई अन्तिम रूप दिई लगानी बोर्डको श्रावण २३ गतेको ५२ औं बैठकमा पेश गरेको र उक्त बैठकबाट समझदारीपत्र अनुमोदन भएको ।

७. समझदारीपत्र (MoU) मा रहेका प्रमुख विशेषता

- समझदारीपत्र अनुसार प्रस्तावकले पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनाको सर्वेक्षण अनुमतिपत्रका लागि समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको मितिले ४५ दिनभित्र र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाको लागि ६ महिनाभित्र आवेदन गर्नुपर्नेछ ।
- सर्वेक्षण अनुमति पाएको दुई वर्ष भित्र देहायका विषयहरू समेत समेट्ने गरी विस्तृत परियोजना अध्ययन गरी अध्ययन प्रतिवेदन लगानी बोर्डको कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ ।
 - क. परियोजनाको भौगर्भिक, प्राविधिक, सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणीय पक्ष
 - ख. परियोजनाको Optimization सम्बन्धमा
 - ग. परियोजनालाई जलाशय वा अर्धजलाशय वा संयुक्त रूपमा वा छुट्टाछुट्टै निर्माण गर्ने
 - घ. परियोजनाको अनुमानित लागत अनुमान
 - ङ. अध्ययन, निर्माण सुरु तथा निर्माण सम्पन्न हुने समय र कार्ययोजना
 - च. बजार सुनिश्चितता
 - छ. प्रसारणलाइन सम्बन्धमा
 - ज. वित्तीय स्रोतको उपलब्धता
 - झ. परियोजना कार्यान्वयनको तरिका
- परियोजना विकास सम्झौता (PDA) को निम्ति दुई पक्षबीच वार्ता हुने तथा लगानी बोर्डको कार्यालयले आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।

अनुसूची: पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाको विकासक्रम

मिति	विवरण
पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना	
सन् १९८०-८१	फ्रेन्च कम्पनी Sogreah Consultants बाट अध्ययन भएको
सन् १९९०	तत्कालीन जलस्रोत मन्त्रालय र अष्ट्रेलियन कम्पनी SMEC बीच MoU भएको
जुन २७, १९९७	नेपाल सरकार र SMEC बीच परियोजना सम्झौता सम्पन्न भएको
सन् २०११	सम्झौता अनुरूप वित्तीय व्यवस्थापन सम्पन्न गर्नुपर्ने समयावधि पटक-पटक थप गरिए तापनि SMEC ले परियोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन सम्पन्न गर्न असमर्थ रहेकोले नेपाल सरकारले परियोजनाको सम्झौता खारेज गरेको
२९फेब्रुअरी, २०१२ (२०६८/११/१७)	नेपाल सरकारले चिनियाँ विकासकर्ता CTGI सँग MoU गरेको
अगस्त २०१२ (२०६९ साउन)	लगानी बोर्डको पाँचौँ बैठकको निर्णय बमोजिम लगानी बोर्ड मातहतमा आएपश्चात विकासकर्ता CTGI सँग समझदारी (Minutes of Meeting, MoM) गरेको ।
२०७४/०७/३०	-विकासकर्ता कम्पनी (CTGI) र नेपाल विद्युत प्राधिकरणबीच संयुक्त लगानी सम्झौता (Joint Venture Agreement, JVA) सम्पन्न भए तापनि सो बमोजिम संयुक्त लगानी परियोजना कम्पनी (Special Purpose Vehicle, SPV) दर्ताको प्रक्रिया भने अगाडि बढ्न नसकेको -CTGI ले जटिल भौगर्भिक अवस्था, नदी प्रवाहमा आएको कमी, परियोजना ७५० मेगावाट क्षमतामा बनाउँदा वार्षिक उपयोग समय थोरै हुने अवस्था र यसबाट प्राप्त हुने प्रतिफल दर थोरै हुने हुनाले प्रचलित “विद्युत खरिद निर्देशिका” अनुसारको विद्युत खरिद दरमा परियोजना निर्माण सम्भाव्य नहुने जनाउँदै नेपाल सरकार समक्ष परियोजना वित्तीय रूपमा सम्भाव्य नदेखिएको जानकारी दिएको ।
सेती नदी-६	
सन् १९८७	Himalayan Power Consultants (HPC) द्वारा गरिएको प्रारम्भिक अध्ययनले समुद्र सतहबाट ६०३ मिटर (masl) रहने गरी ६४२ मेगावाटको जलाशययुक्त परियोजना प्रस्ताव गरेको ।
सन् १९९३	JICA को मास्टर प्लान अध्ययनले HPC को अध्ययनलाई विस्तृतीकरण गरेको । उक्त अध्ययनले ६०३ मिटर (masl) उचाइमा अधिकतम जलसतह (FSL) र Dam toe विद्युतगृह सहितको ६४२ मेगावाट क्षमताको जलाशययुक्त परियोजना प्रस्ताव गरेको । JICA ले कर्णाली चिसापानी जलाशययुक्त परियोजनाको जलाशयको Backwater भन्दा माथिल्लो तटीय क्षेत्र (Upstream) मा रहने गरी सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाको विद्युत गृह प्रस्ताव गरेको ।

<p>सन् २०२२ जुलाई</p>	<p>विद्युत विकास विभागले हाल परियोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन र वातावरणीय प्रभाव अध्ययनको कार्य सम्पन्न गरेको छ ।</p>
<p>पश्चिम सेती र सेती नदी-६ संयुक्त जलविद्युत परियोजना</p>	
<p>सन् २०१९</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग निगम (JICA) ले सन् १९९३ मा गरेको मास्टर प्लान अध्ययनबाट २१० मि. अग्लो बाँध रहने गरी परियोजना निर्माण गरिएमा ६४२ मे.वा. विद्युत उत्पादन हुने देखिए तापनि सो बमोजिम निर्माण भएमा दिपायल र साफेबगर बजारसमेत डुवान क्षेत्रमा पर्ने हुँदा बाँधको उचाइ घटाउन उचित हुने तर त्यसो गर्दा परियोजनाको जडित क्षमता करिब ३०० मेगावाट मात्र हुन जाने लगानी बोर्डको कार्यालयले दोस्रो लगानी सम्मेलन, २०१९ को पूर्वार्द्धमा गरेको संक्षिप्त अध्ययनले देखाएको थियो । साथै सोही अध्ययनबाट यस परियोजनालाई पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना सँगै निर्माण गर्न सकिएमा माथिल्लो परियोजनाले निर्माण गर्ने जलाशय र अन्य संरचनाको फाइदा सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजनाले समेत पाउने हुँदा सो परियोजनाको जडित क्षमता र परियोजना प्रतिफल दुवैमा वृद्धि हुन सक्ने देखिएको थियो । ● पश्चिम सेती र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना दुवै एउटै नदी बेसिनमा लगभग ५० किलोमिटर (कि.मि.) को दूरीमा रहने देखिन्छ । पश्चिम सेती र सेती नदी-६ संयुक्त जलविद्युत परियोजनाले यी दुई परियोजनाहरू सँगसँगै निर्माण हुन सकेको खण्डमा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको पश्चिम सेती परियोजनाको उपलब्ध हेड तथा पूर्ण डिस्चार्जलाई उपयोग गर्दा बढी विद्युत उत्पादन गर्न सकिने अवधारणा (सेती नदी-६ परियोजनाको जडित क्षमता करिब ४५० मेगावाटसम्म हुन सक्ने लगानी बोर्डको कार्यालयले गरेको संक्षिप्त अध्ययनको आंकलन रहेको) परिकल्पना गरेको थियो । जसबाट दुई परियोजनाको गरी कुल १२०० मेगावाट हाराहारी विद्युत उत्पादन हुन सक्ने उक्त अध्ययनले देखाएको थियो । साथै दुई परियोजनाहरूलाई संयुक्त रूपमा एउटै विकासकर्ताबाट विकास गराउन सकिने सम्भाव्यताको खोजी गर्न सकिने सो अध्ययनको निष्कर्ष रहेको । ● सोही अध्ययन समेतलाई आधार मानी लगानी सम्मेलन-२०१९ मा Build, Own, Operate, Transfer (BOOT) मोडालिटीमा पश्चिम सेती तथा सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना संयुक्त रूपमा विकासका लागि प्रस्ताव आह्वान गरिएको ।
<p>लगानी बोर्डको २९ औं बैठक (२०७४/११/२५)</p>	<p>परियोजना विकासका सन्दर्भमा उपयुक्त राय/सुभाव सिफारिस गर्नको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयका भौतिक पूर्वाधार हेर्ने सचिवज्यूको संयोजकत्वमा ६ सदस्यीय समिति गठन भएको ।</p>
<p>लगानी बोर्डको ३१ औं बैठक (२०७५/०४/०१)</p>	<p>लगानी बोर्डको कार्यालयले नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय र ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिचाई मन्त्रालयसँगको समन्वयमा परियोजना विकासकर्ता CTGI सँग छलफल समेत गरी २ महिनाभित्र निष्कर्षमा पुग्ने निर्णय भएको ।</p>

<p>लगानी बोर्डको ३२ औं बैठक (२०७५/०६/०२)</p>	<p>CTGI ले पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजनालाई वित्तीय रूपमा सम्भाव्य नरहेको भन्दै निर्माण/विकास गर्न स्पष्ट रूपमा अनिच्छा तथा असमर्थता देखाएको हुँदा उक्त परियोजनाको विकास ढाँचा (Development Modality) तय गरी आगामी बोर्ड बैठकमा पेश गर्न ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्री, अर्थमन्त्री र लगानी बोर्डका कार्यालयका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रहेको समिति गठन भएको ।</p>
<p>लगानी बोर्डको ३५ औं बैठक (२०७५/१२/०१)</p>	<p>मार्च २०१९ (तदनुसार २०७५ साल चैत्र १५ र १६ गते) मा सम्पन्न दोस्रो लगानी सम्मेलनमा पश्चिम सेती जलविद्युत परियोजना र सेती नदी-६ जलविद्युत परियोजना छुट्टाछुट्टै तथा संयुक्त रूपमा प्रदर्शन (Showcase) गर्ने निर्णय गरिएको ।</p>
<p>लगानी बोर्डको ४० औं बैठक (२०७६/०६/०६)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● पश्चिम सेती र एसआर-६ जलविद्युत परियोजनाका लागि संयुक्त रूपमा आशयपत्र पेश गर्ने प्रस्तावकहरूमध्ये मूल्याङ्कनका निर्धारित मापदण्ड अनुसार योग्य देखिएकोले MATRIX INTERPRISES PVT.LTD. मार्फत प्रस्ताव पेश गर्ने Nebras Power (with Qatar Holding LLC.), Fuji Electric Co. Ltd (Japan), General Electric (GE Energy USA) र West Seti Hydro Pvt. Ltd with SMEC (Australia) को प्रस्तावित कन्सोर्टियम (Consortium) लाई संक्षिप्त सूचीमा समावेश गर्ने, सो सूचीमा समावेश भएका प्रस्तावकलाई सिलबन्दी प्रस्ताव पेश गर्न आह्वान गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाउने तथा प्रस्तावको मूल्यांकनको लागि ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयका माननीय मन्त्रीको संयोजकत्वमा मूल्यांकन समिति गठन तथा मूल्यांकनका आधारहरू समेत तय भएको । ● प्रस्तावित कन्सोर्टियमका कतिपय साभेदारहरूको सहमतिपत्र पेश नभएको सन्दर्भमा सहमतिपत्र प्राप्त भएपछि मात्र सिलबन्दी प्रस्ताव माग गरी मूल्याङ्कनको कारवाही अघि बढाउन लगानी बोर्डको कार्यालयलाई अख्तियारी तथा निर्देशन दिने ।

<p>लगानी बोर्डको ४७ औं बैठक (२०७८/०३/०८)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● “पश्चिम सेती र एसआर-६ संयुक्त जलविद्युत परियोजना” मा संक्षिप्त सूचीमा समावेश भएको MATRIX ENTERPRISES PVT.LTD. मार्फत आशयपत्र पेश गर्ने कम्पनीहरूको प्रस्तावित संयुक्त उपक्रम (Joint Venture) ले लगानी बोर्डले माग गरेको संयुक्त उपक्रम सम्बन्धी कागजात पेश गर्न नसकेको र संक्षिप्त सूचीमा वैकल्पिक प्रस्तावक समेत नभएको हुँदा यस परियोजना कार्यान्वयनका सम्बन्धमा हालसम्म भएका सम्पूर्ण प्रक्रिया रद्द गर्ने । ● पश्चिम सेती र एसआर-६ जलविद्युत परियोजना विकासको मोडालिटी सम्बन्धी अध्ययन गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा अध्ययन समिति गठन गर्ने । <p>समितिको संरचना मिति २०७८/३/७ मा बसेको लगानी बोर्डको ४७ औं बैठकले गठन गरेको अध्ययन समितिको संरचना निम्नानुसार रहेको छ :</p> <table border="0"> <tr> <td>उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग</td> <td>संयोजक</td> </tr> <tr> <td>सचिव, अर्थ मन्त्रालय</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय (पूर्वाधार हेर्ने)</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>सचिव (ऊर्जा), ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लगानी बोर्ड</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>संयोजकले तोकेको निजी क्षेत्रसँग सम्बन्धित विज्ञ</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>कार्यकारी निर्देशक, नेपाल विद्युत प्राधिकरण</td> <td>सदस्य</td> </tr> <tr> <td>सहसचिव, लगानी बोर्डको कार्यालय</td> <td>सदस्य-सचिव</td> </tr> </table>	उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	संयोजक	सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य	सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय (पूर्वाधार हेर्ने)	सदस्य	सचिव (ऊर्जा), ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	सदस्य	सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	सदस्य	प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लगानी बोर्ड	सदस्य	संयोजकले तोकेको निजी क्षेत्रसँग सम्बन्धित विज्ञ	सदस्य	कार्यकारी निर्देशक, नेपाल विद्युत प्राधिकरण	सदस्य	सहसचिव, लगानी बोर्डको कार्यालय	सदस्य-सचिव
उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	संयोजक																		
सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य																		
सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय (पूर्वाधार हेर्ने)	सदस्य																		
सचिव (ऊर्जा), ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	सदस्य																		
सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	सदस्य																		
प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लगानी बोर्ड	सदस्य																		
संयोजकले तोकेको निजी क्षेत्रसँग सम्बन्धित विज्ञ	सदस्य																		
कार्यकारी निर्देशक, नेपाल विद्युत प्राधिकरण	सदस्य																		
सहसचिव, लगानी बोर्डको कार्यालय	सदस्य-सचिव																		
<p>लगानी बोर्डको ५० औं बैठक (२०७८/१२/१७)</p>	<p>अध्ययन समितिको म्याद मिति २०७८/११/२८ देखि लागू हुने गरी दुई (२) महिना समयावधि थप गर्ने निर्णय भएको ।</p>																		
<p>लगानी बोर्डको ५१ औं बैठक (२०७९/०२/२३)</p>	<p>पश्चिम सेती र सेती नदी -६ संयुक्त जलविद्युत परियोजनाको विकास तथा लगानीको खाका तयार गर्ने प्रयोजनका लागि गठन गरिएको अध्ययन समितिले पेश गरेको सिफारिस सहितको प्रतिवेदन आवश्यकता अनुसार कार्यान्वयन गर्दै जाने साथै NHPC Limited, Government of India Enterprise ले उक्त परियोजना वार्ताद्वारा कार्यान्वयनका लागि दिएको निवेदनका सम्बन्धमा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद् समक्ष निर्णयका लागि सिफारिस गरेको ।</p>																		
<p>मन्त्रपरिषद्को बैठक (२०७९/०२/३१)</p>	<p>सार्वजनिक-निजी साभेदारी तथा लगानी ऐन २०७५ को दफा २९ को उपदफा २ को प्रावधान अनुरूप प्रस्तावक सँग वार्ता गर्न देहायबमोजिमको वार्ता टोली गठन भएको । क. प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लगानी बोर्ड - संयोजक</p>																		

	<p>ख. सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय - सदस्य (पूर्वाधार क्षेत्र हेर्ने)</p> <p>ग. सहसचिव, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय - सदस्य</p> <p>घ. सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय- सदस्य</p> <p>ङ. सहसचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय - सदस्य</p> <p>च. सहसचिव, लगानी बोर्डको कार्यालय - सदस्य</p> <p>छ. कार्यकारी निर्देशक, नेपाल विद्युत प्राधिकरण - सदस्य</p> <p>ज. उपसचिव (प्रा.), लगानी बोर्डको कार्यालय - सदस्य सचिव</p>
<p>वार्ता समितिका बैठकहरू (२०७९/०३/१० - २०७९/०४/१९)</p>	<p>लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको संयोजकत्वमा गठित वार्ता टोलीले प्रस्तावक कम्पनी NHPC Limited सँग विभिन्न चरणमा वार्ता सम्पन्न भई तयार गरिएको समझदारी पत्रको अन्तिम मस्यौदामा दुवै पक्षद्वारा प्रारम्भिक हस्ताक्षर गरिएको ।</p>
<p>लगानी बोर्डको ५२ औं बैठक (२०७९/०४/२३)</p>	<p>बोर्ड बैठकले ७५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती र ४५० मेगावाट क्षमताको सेती नदी -६ संयुक्त जलविद्युत परियोजनाको विकासको लागि अध्ययन गर्न विकासकर्ता कम्पनी NHPC Limited, Government of India Enterprise सँग गरिने समझदारीपत्र स्वीकृत गरेको ।</p>

नेपाल सरकार
लगानी बोर्डको कार्यालय

GOVERNMENT OF NEPAL

OFFICE OF THE INVESTMENT BOARD NEPAL

ICC Complex, New Baneshwor, Kathmandu

Phone: +977-1-4475277,4475278

Fax: +977-1-4475281

Email: info@ibn.gov.np

Website: www.ibn.gov.np